

Entrevista a Paul Kennedy

"Els EUA són una potència sense estratègia"

L'historiador anglès Paul Kennedy parla sobre els perills del compromís nord-americà al Golf.

Professor Kennedy, ¿el gran desplegament dels EUA al golf Pèrsic nega els rumors que el seu poder mundial caduqui?

—La comprensible satisfacció pel ràpid expandiment del poder més aviat enfosqueix la qüestió de la situació real dels EUA en el món. L'entusiasme dels mitjans de comunicació per l'espectacle militar fa oblidar els principis determinants, no militars, del poder nacional. Els EUA estan en perill de caure en una ceguesa nacional, amb la qual cosa moltes grans potències ja han estat vençudes anteriorment, quan han enviat les seves forces armades per mig món.

—¿Pensa en res de concret?

—Gran Bretanya estava en condicions d'un gran expandiment de poder, quan el 1899-1900 va entrar en una crua contesa amb els bòers a Sud-àfrica, més de 10.000 Km. lluny de casa. Londres va mobilitzar uns 300.000 soldats d'arreu del món. La Royal Navy era senyora de les rutes marítimes, cap altra gran potència no hauria estat capaç d'un esforç semblant. Això contradeia els pessimistes de l'època postvictoriana: aparentment, Anglaterra continuava sent el número u mundial.

—¿Aquella impressionant expedició militar va fomentar l'autoengany de la nació?

—Va tapar la visió de l'altra cara de la gran potència britànica: l'ensenyament defectuós, una indústria amb una capacitat de competir que minvava, inversions que disminuïen i un dèficit comercial creixent. Van ser aquestes flaqueses, i no les derrotes en campanya, les que més tard van conduir a la caiguda del poder.

—¿Hi ha cap lliçó que pugui servir per als EUA?

—Per a mantenir-se com al número u mundial durant generacions, no sola-

ment és necessària la capacitat militar i la voluntat nacional, sinó sobretot una economia productiva en què a fi de comptes es basa la força militar d'un estat. Jo temo que el desplegament en el Golf distraurà l'atenció i l'energia nord-americanes de les seves dificultats financeres, tecnològiques i socials. Al president Bush, com a Lord Kitchener, li agrada molt més fer el gloriós paper del general en cap, que lluitar contra els dèficits domèstics.

—Les despeses d'aquesta acció militar elevaran el dèficit de 250 fins a 300 mil milions de dòlars en els propers pressupostos dels EUA.

—Probablement serà el dèficit més elevat en la història dels EUA. ¿Qui se sorprèn encara perquè el dòlar caigui, les accions de borsa baixin de sobte i George Bush exigeixi que els rics japonesos i alemanys comparteixin la factura per la política nord-americana de superpotència?

—Els EUA, doncs, ¿ja han arribat al punt d'excessiva extensió imperialista que vostè advertia?

—El que he descrit com a excessiva extensió imperialista ha passat poques vegades a la història perquè una gran potència tingués les forces armades massa febles; al contrari. Una estada llarga a cara a l'est de l'Aden continuarà foradant amb tota seguretat la base financera dels EUA. Augmentarà la dependència de capital estranger. Exactament així li va anar a la Gran Bretanya quan va estar-se massa temps a l'est del golf d'Aden. Només per aquesta raó ja és precipitat voler que Tòquio i Bonn deixin de ser simples espectadors de la història.

—El senador Sam Nunn ha advertit que el conflicte amb l'Iraq podria ser la primera guerra que els EUA haurien de fer amb crèdits japonesos.

—Si els EUA volen continuar fent el paper de potència mundial —i els polítics

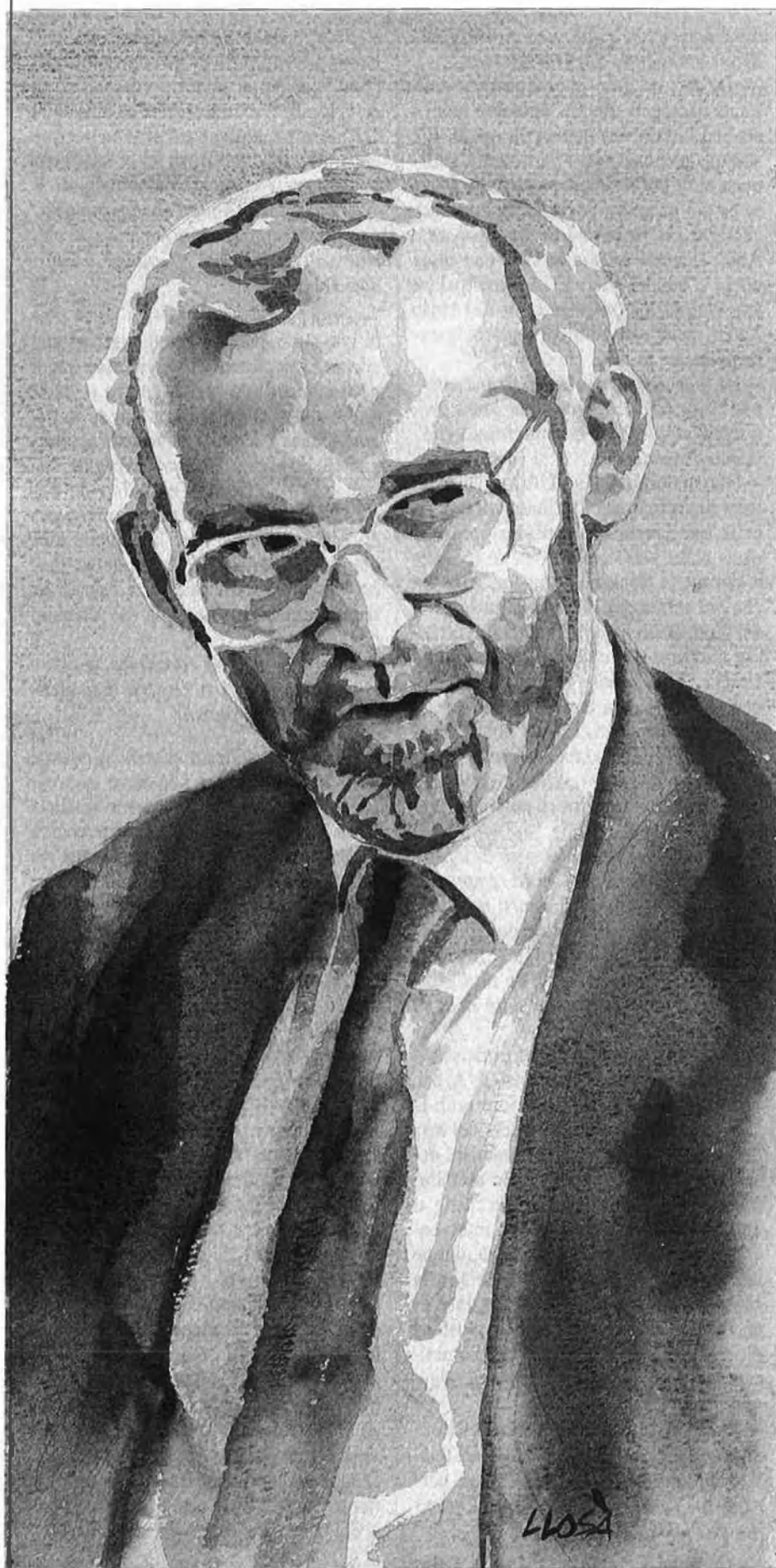
com ara Bush ho volen—, actualment es troben sobre un fonament més dèbil que en els temps d'Eisenhower. L'hegemonia dels EUA perilla a causa d'un desequilibri entre els mitjans i els objectius, entre els deures polític-militars i els recursos econòmics. Precisament l'excés imperialista va causar en el passat la decadència de tan grans potències com Espanya i la Gran Bretanya.

—¿Confia que les directrius de Washington ajustin la seva política a la nova realitat?

—Jo faig costat a les advertències i amonestacions que arriben ocasionalment del govern. Reflecteixen la preocupació per la pèrdua de la capacitat competitiva. Al període de Reagan, això no era així. Però aquest govern s'ha ficat ell mateix en un carrer sense sortida a través de les promeses electorals de Bush de no augmentar els impostos. Va ser un compromís populista molt poc reflexionat. Significava que el president s'immobilitzava en un punt zero: si volgués gastar una mica més per a ajudar Polònia, hauria d'escurçar l'ajuda a Egipte. Si volgués gastar més per al desenvolupament de l'ensenyament, li quedaria menys per a millorar la resta de la infraestructura.

—Si el poder d'un país es fonamenta més en la seva economia que en les seves forces militars, ¿podria donar-se el cas que gegants econòmics com el Japó o la Comunitat Europea obliguin els EUA a un bon comportament polític?

—Els dirigents dels EUA haurien de pensar seriosament en aquesta possibilitat. Els EUA depenen del fet que els japonesos comprin cada tres mesos lletres del Tresor nord-americanes per valor d'uns 14 mil milions de dòlars. Si Washington continua trepitjant el Japó i un dia el govern japonès diu als seus corredors de borsa: ara fem una pausa i no comprem cap lletra del Tresor més dels

EUA, aleshores s'ha acabat el joc militar nord-americà. Una gran potència només continua sent-ho mentre pot reunir els mitjans per a actuar independentment.

Quan els britànics ja no ho van aconseguir, van perdre l'estatus de primera potència. La crisi de Suez del 1956 —amb la catastròfica caiguda de la lliura esterlina— n'és un bon exemple.

—*Molts nord-americans rebutgen la comparació entre el seu país i l'imperi britànic. Recalquen que l'economia nord-americana creix com sempre i que els últims anys ha creat milions de llocs de treball nous.*

—En el sector dels serveis, sí. La base industrial, però, no té el mateix nivell de creixement. Imaginin que l'any 2040 tots els nord-americans fossin advocats, dentistes, artistes de varietats o bé venedors de *hot-dogs*. Supposem en teoria, doncs, que els EUA es convertissin en una societat totalment de serveis. El país encara podria ser ben acabat i guanyar prou diners per a pagar les seves importacions. Però si de sobte se l'amencés, si hagués de construir destructors i portaavions, simplement ja no tindria prou tècnics, enginyers i físics. ¿Què en farien, en cas de guerra, d'un milió d'advocats?

—*Avui dia, en una crisi greu, ¿els EUA encara podrien mobilitzar la seva indústria com el 1941, després de l'atac a Pearl Harbour?*

—No. Per a un esforç tan gran, aquest país ja no compta amb prou tècnics i enginyers. La situació dels EUA s'assembla a la d'Anglaterra durant els anys trenta. En aquell moment, quan els britànics van fer front a Hitler i volien gastar-se molts diners en armament, van haver de constatar que no podien ampliar la Royal Air Force tan de pressa com desitjaven. Simplement no disposaven d'obres qualificats suficients.

—*Tot i això, en aquell moment els britànics van aplegar l'energia moral per a afrontar l'amenaça. ¿Encara tenen els EUA la voluntat d'aturar la silenciosa caiguda interior?*

— Molts nord-americans que es preocupen pel seu país, tenen por que la letargia només es pugui superar a través d'una crisi dramàtica. Jo conec importants banquers de Nova York, Felix Rohatyn per exemple, que diuen: el que realment necessitem és una fallida de debò a Wall Street, un desastre financer, perquè tot-hom desperti.

—*¿No és una bogeria?*

—Sí, però el perill és més gran en una

caiguda suau i imperceptible. L'any passat, els EUA van aconseguir un creixement econòmic del 2'5%. Aquest any potser serà un 1%, de manera que els optimistes encara preguntaran: ¿on és la caiguda? Segons els pronòstics, però, durant els anys noranta l'economia japonesa creixerà dues vegades més de pressa que la nord-americana. Després de vint anys, això provoca un gir dramàtic de la relació de forces. El problema només és que la decadència es fa visible quan ja és massa tard.

—¿En això no hi ha també una fallida de la direcció política? ¿Per què haurien d'arromangar-s'hi els nord-americans, quan el seu president els ha explicat durant la campanya electoral que tot va d'allò més bé?

—Hi estic d'acord. Els demòcrates tenen por de ser titllats de pessimistes. I els republicans han guanyat les eleccions perquè van dir als electors: no us preuqueu, aquí fa un sol esplèndid. El resultat és una paralització política autoprovocada que, paradoxalment, amb una victòria contra Saddam Hussein, encara s'enrigeria més.

—¿Vostè tem que els EUA caiguin víctimes d'un immens autoengany?

—Hi ha perill que els nord-americans simplement es reclinin enrere i diguin: hem guanyat la guerra freda, podem frenar Saddam Hussein, ¿per què reformes? En lloc de fixar-se uns reptes que no són tan dramàtics com la confrontació amb la Unió Soviètica, però que a la llarga poden ser una amenaça més gran per al benestar del país. Els nord-americans no volen veure molts dels seus problemes. El qui avisa de l'amenaça d'una davallada, es guanya la ira dels patriotes, que consideren que l'únic problema és la pèrdua de la voluntat de poder.

— Reagan va guanyar dues vegades les eleccions a la presidència explicant als ciutadans que només calia que aixequessin el cap ben alt i es mantindrien en el número u. ¿Aconsegueix ara Bush el mateix joc de mans?

— Això del número u al·ludeix als instints esportius dels nord-americans. Però quan comenci el proper segle, crec jo, ens trobarem amb unes altres relacions de poder interestatals. La pregunta és si, el segle vinent, la idea tradicional de l'estat nacional encara és el subjecte actiu de la història.

— La desvaloració de l'estat nacional, ¿no seria un colp molt fort per a l'autoconcepció dels EUA? Al capdavant, els

nord-americans continuen convençuts de ser únics entre totes les nacions.

— De fet, un món interdependent amb estats nacionals afeblits agradarà menys als nord-americans que als europeus. Els símbols nacionalistes i patriòtics signifiquen molt per a aquest país. Tan sols així es pot entendre l'excèntrica lluita per castigar els profanadors de banderes. Aquí, almenys en una de cada tres cases oneja la bandera dels EUA. Això palesa una actitud que sembla venir del segle XVIII, però culturalment i psicològicament encara és molt important.

—Bé, fins ara els nord-americans tampoc s'han hagut de preocupar gaire per les col·laboracions internacionals i la mútua dependència.

—Durant dècades, els EUA han estat tan forts financerament i militarment que no calia que fessin cabal de les opinions d'uns altres països, ni havien de recórrer a cap mena d'ajuda estrangera. Això ha canviat totalment. Fins ara, en la crisi del Golf, Bush ha donat molta importància a actuar d'acord amb les Nacions Unides. Això li dona suport diplomàtic, però d'altra banda també limita la seva llibertat de decisió. En els bons temps d'Eisenhower les coses eren més senzilles. Això fa comprendre la nostàlgia d'alguns nord-americans per la guerra freda.

—En vista del retrocés soviètic, ¿els EUA no podrien caure en la temptació d'atacar a l'estranger encara més sovint? "Endevinin a casa de qui sona el telèfon, quan algú en algun lloc del món necessita un policia", ha dit Colin Powell, el president de la unió de comandaments.

—En això sóc més aviat escèptic. Normalment, els últims anys els EUA han justificat les seves intervencions amb la lluita maniquea entre els poders del bé i del mal. Sense l'amenaça comunista desapareix el fonament ideològic més important per a les expedicions de càstig al Tercer Món. Se suposa que la intervenció al Golf en serà una excepció, ja que les reserves de petroli converteixen la seguretat d'aquesta regió en un interès nacional dels EUA. El president Bush ha dit clarament que les tropes nord-americanes al Golf defensen l'american way of life.

—Però molts polítics conservadors nord-americans veurien de bon ull que Washington aprofités l'avinentsa per exportar la democràcia a tot el món, des de Panamà fins a Bagdad.

—George Bush és més pragmàtic que Ronald Reagan, i el govern actual és conscient que el poder nord-americà té certs límits. L'extrema dreta és més aviat crítica amb aquest president perquè creu, amb raó, que Bush no se sent gens inspirat per a les croades ideològiques.

—¿Per què reaccionen els nord-americans tan esperitadament contra els malvats com Noriega o Gaddafi, o Saddam Hussein?

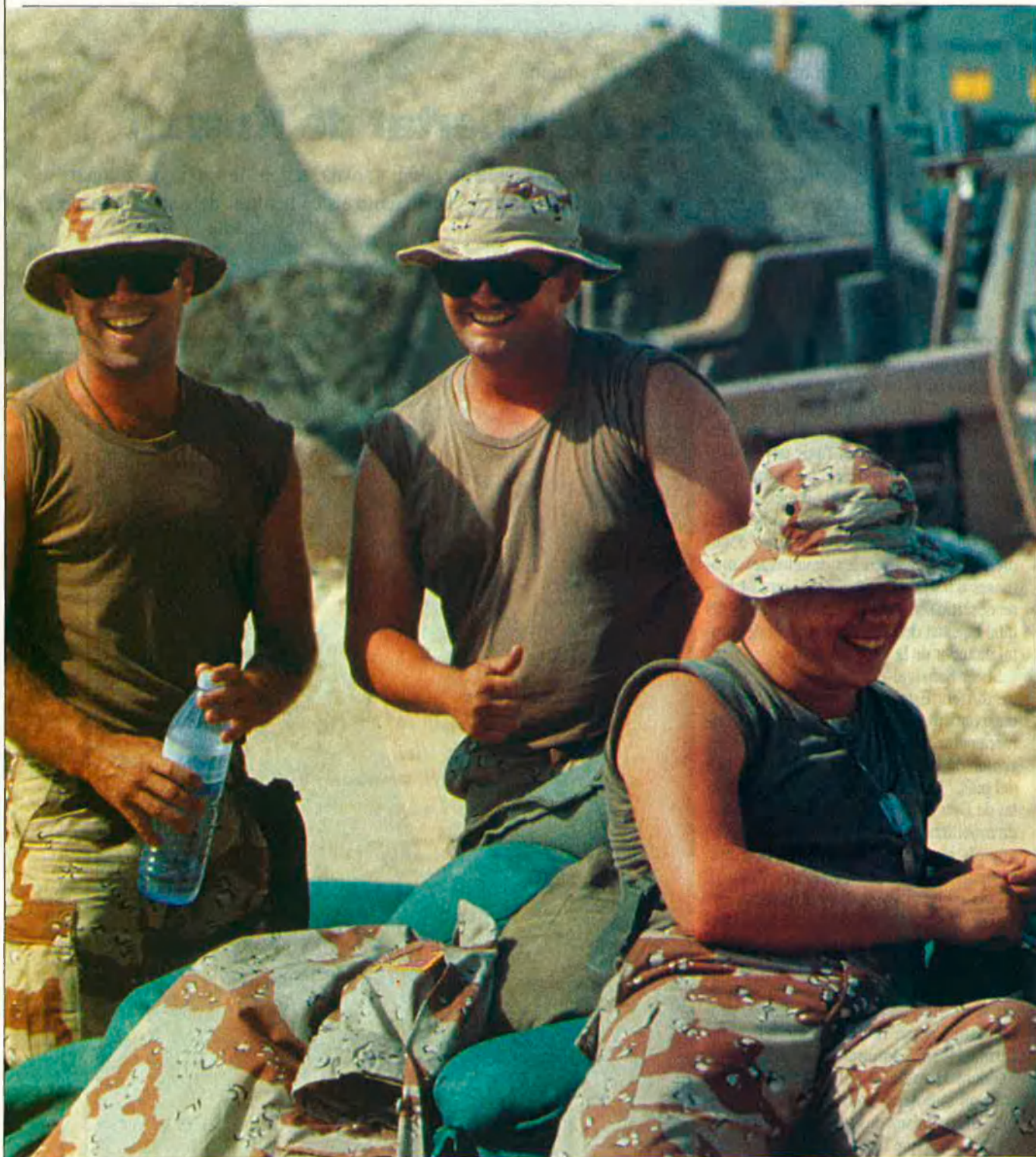
— Perseguir aquests malvats els fa sentir que el seu paper a nivell internacional encara és important. El govern sap que li perdonarien una petita guerra sempre que no siguin gaires les baixes nord-americanes i que els objectius s'aconsegueixin de pressa. El bombardeig de Trípoli o la invasió de Grenada i de Panamà són meravelloses per a l'opinió pública d'aquest país. Però una guerra més gran i més llarga al Pròxim Orient probablement causaria una forta reacció en contra, molt semblant a la del Vietnam de fa 20 anys.

—¿L'anada al Golf corrobora la convicció que els EUA encara disposen d'una estratègia global?

—En tot cas, aquesta expedició reforça psicològicament la sensació que els EUA han de complir una tasca idealista en la història i que, així, es diferencien d'unes altres grans potències. Mentre no els surti massa car, s'inclinaran a tornar a fer-ne. Però això és una mena de política aparent de superpotència. Si més no, la còpia de l'antiga diplomàcia del president Roosevelt. En realitat, els EUA són actualment una gran potència sense gran estratègia.

—La història nord-americana gairebé fa suposar que, en el seu messianisme, no sap estar-se sense l'enemic exterior.

—La política exterior expansionista dels EUA sempre s'ha regulat amb la imatge d'un enemic ideològic. El segle XIX, contra els britànics colonialistes; en la primera guerra mundial, contra les potències imperials centrals; en la segona, contra Hitler i el militarisme japonès. En la lluita contra el comunisme soviètic, aquesta mentalitat de croada encara va ser més marcada. Si ara, de sobte, desapareix l'enemic, els responsables polítics se senten confosos. Tot d'una, a la seva política exterior li manca la lògica orientadora. Això és molt irònic. D'aquí ve que també es pogués tenir la impressió que Bush està agraït per la crisi del Golf i que de vegades en gaudeix.

Soldats americans al Golf.

—¿Perquè demostra que el final de la guerra freda no significa el final de la "presidència imperial", com diu l'historiador Arthur Schlesinger?

—Els kàisers, els reis i els presidents de les grans potències sempre han preferit el món resplendent de la diplomàcia i de la guerra, abans que les tèrboles planu-

res de la política fiscal, de la reforma de l'ensenyament i de la renovació interna. La demostració del poder militar determina la seva imatge en la història. I el preu de tot això queda per pagar en les generacions posteriors. Com a dirigent de la nació, Bush no és gaire convincent quan es baralla amb el Congrés per

l'augment del 10 o 15% de l'impost de l'oli mineral. Aquesta política de pa sucat amb oli naturalment no és tan excitant com un desplegament de tropes contra Saddam Hussein.

Romain Leiek/Martin Kilian

©Der Spiegel

TRaducció: Carme Gala